

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

**© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2019**

Анастасія Самойленко

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ 167

Фан Юаньюань

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-СЛУХОВИХ НАВИКІВ У СТУДЕНТІВ
МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ..... 172

Ганна Ткаченко

СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ ЗАСОБАМИ
ПЕРФОРМАНСУ 177

Олена Кисельова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО
ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНО-ІГРОВИХ МЕТОДІВ 182

Дмитро Головаш

ВЕБ-ДИЗАЙН ЯК ФУНДАМЕНТ СУЧАСНОГО ВІРТУАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА..... 186

Л.В. Беземчук, Ірина Беденко

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА 189

Олександра Губанова

ЗНАЧЕННЯ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА..... 193

Юлія Панасенко

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ДОСВІДУ ТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ 198

Марія Тарасенко, Любов Тарасенко

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИКИ 203

УДК 372. 878

Фан Юаньюань

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
факультет мистецтв,
група б1м

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-СЛУХОВИХ НАВИКІВ У СТУДЕНТІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.В. Тушева

В статті обґрунтовано необхідність формування навиків вокально-слухової діяльності як одного з перспективних напрямів удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розглянуто поняття «музичний слух», «вокально-слухове сприйняття», «вокально-слухові навики». Зроблено висновок, що вокально-слухові навики необхідно розглядати як складові частини цілеспрямованих, розумових і практичних вокально-слухових дій з аналізу роботи як власного, так і стороннього співацького апарату, які у процесі формування стають автоматичними.

Ключові слова: музична освіта, вокальна підготовка, вокально-слухові навики, музичний слух, музично-вокальне відчуття.

In the article the necessity of forming of skills of vocally-auditory activity is reasonable as one of perspective directions of improvement of professional preparation of future teacher of musical art. A concept «ear for music», «vocally-auditory perception», «vocally-auditory skills», is considered. Drawn conclusion, that vocally-auditory skills must be examined both component parts of the purposeful, mental and practical vocally-auditory operating under the analysis of work as own and extraneous vehicle of singer, that in the process of forming become automatic.

Keywords: musical education, vocal preparation, vocally-auditory skills, ear for music, musically-vocal feeling.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства згідно з головним завданням вищої освіти є виховання особистості, спроможної

реалізувати свій професійний потенціал на високому науковому та фаховому рівнях. Необхідність спрямованості навчального процесу на майбутню професійну діяльність вимагає переосмислення мети, завдань і методів фахової підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей, створення та втілення у практику новітніх методик та технологій.

Оновлення системи музичної освіти, нові цільові установки вимагають від студентів свідомого засвоєння навчальних знань і навиків, серед яких головне місце займають вокально-слухові навички. Формування навиків вокально-слухової діяльності є одним із перспективних напрямів удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Аналіз наукових досліджень. У науково-методичній літературі проблема вокальної підготовки досліджувалася у різних аспектах: методики постановки голосу та фізіології співацького процесу (Д. Аспелунд, Л. Дмитрієв, В. Ємельянов, Ф. Заседателев, В. Морозов, Л. Работнов, О. Стахевич та інші), біофізичних основ співацького процесу (В. Морозов, Н. Горбунов, М. Грачова, А. Єгоров, Р. Юссон, Ю. Юцевич), формування та розвитку співацьких здібностей (Л. Василенко, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієв, А. Менабені, Н. Овчаренко, О. Стахевич, П. Троніна, Г. Урбановича, В. Юшманов та інші). Однак, питання особливостей слухового навчання студентів музично-педагогічних спеціальностей потребує додаткового вивчення.

Мета статті – **розкрити сутність поняття «вокально-слухові навички»**, різні дефініції поняття «вокальний слух».

Виклад основного матеріалу. Вокальна підготовка студентів музично-педагогічних спеціальностей, яка є важливою складовою процесу їх професійної підготовки, має бути націлена, насамперед, на формування співацької культури майбутніх вчителів музичного мистецтва. Саме тому провідною метою має стати формування вокально-слухових навиків як фундаменту вокально-педагогічної діяльності. Специфіка вокальної підготовки студентів-музикантів поки що недостатньо висвітлена у наукових дослідженнях. Це питання частково розкрито в дисертаціях та публікаціях А. Менабені, Л. Пашкіної, Л. Василенко.

Вітчизняна вокально-педагогічна наука на сучасному етапі розвитку почала все більше уваги приділяти дослідженню проблем професійної підготовки вчителя музичного мистецтва нового типу, пошуку шляхів удосконалення його вокально-педагогічної майстерності.

Проблемі визначення сутності вокального слуху, вокально-слухового сприйняття приділялась увага в психологічному, педагогічному, фізіологічному, музично-педагогічному та вокально-педагогічному контекстах. Необхідно зазначити, що не існує єдиного загальноприйнятого формулювання сутності вокального слуху, яке чітко визначає його структуру та шляхи функціонування. Тому актуальними є розгляд, аналіз та уточнення дефініції «вокальний слух», а також конкретизація місця і ролі вокального слуху у професійній підготовці студентів музично-педагогічних спеціальностей.

Для розуміння сутності вокального слуху дуже актуальним є налагодження інтеграційних зв'язків, уточнення і поєднання термінологічного апарату різних наук (психології, теорії музики, акустики, фізіології та нейрофізіології, анатомії тощо), які мають свій погляд на сприйняття людиною вокального звуку

Як зазначає Б. Теплов [5], голосовий апарат виконує не тільки функцію відтворення, але і нарівні зі слухом приймає активну участь в сприйнятті музики, будучи своєрідним органом слуху, який відчуває. У «Вокальному словнику» І. Кочнева [2] музичний слух визначається як здатність людини сприймати музику. О. Ростовський [6] наголошує, що музичне сприймання є складним процесом, у якому взаємодіють чимало елементів, спільних для багатьох людей і особливих для конкретної особи. Це система, що складається з множинності умов, функцій, операцій і механізмів з їх особливими властивостями, структурою і змістом.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, дозволяє зробити висновок, що необхідною передумовою для вокального навчання студентів музично-педагогічних спеціальностей є наявність музичного слуху, який розглядається як фундамент розвитку всіх музичних здібностей, в тому числі і вокальних. Музичний слух, який часто трактується як єдина і неподільна

субстанція, є системою зі складною ієрархією, поєднанням ансамблю різних локальних здібностей і властивостей людини. Таким чином, музичний слух – це система, що має низку підсистем: звуковисотну, гармонічну, поліфонічну, тембро-динамічну та інші. Враховуючи різноманітність музичних професій, слух набуває спеціалізації. Ця підсистема музичного слуху має назву функціональний музичний слух. Її особливість полягає в тому, що це музично-слухові комплекси, в яких беруть участь як слуховий аналізатор. Функціональний слух також має низку підсистем: фортепіанний слух, оркестровий, вокальний, хоровий та інші. «Спеціалізація не суперечить загальним властивостям музичного слуху, – пише С. Козачков, – не протиставляється їм і не замінює їх, а є лише органічним продовженням, підкріпленням і розвитком цих властивостей» [1, с. 62].

«Вокальний слух» в музикознавчій літературі розглядається як один із підрівнів професійного музичного слуху, у вокально-педагогічній – як здатність людини, яка навчає або сама вчиться співати. Розглядаючи вокальний слух як професійну педагогічну якість вчителя музики, виділимо насамперед функції, які він виконує. Вокальний слух є професійним «інструментом» вчителя музичного мистецтва (термін Ю. Юцевича). Система функцій вокального слуху відображає ту складну діяльність, яка спрямована на формування співацької культури дитини.

Вперше наукове дослідження природи вокального слуху було проведене В. Морозовим, який визначив суть вокального слуху так: «Вокальний слух – це перш за все не тільки слух, а складне музично-вокальне відчуття, що ґрунтується на взаємодії слухових, зорових, м'язових, дотикових, вібраційних, а може й ще деяких видів чутливості. Суть вокального слуху не просто в сприйнятті, але в активному сприйнятті, співучасті в процесі утворення почутого звуку, точніше, у вмінні усвідомити і відтворити принцип його утворення» [3, с. 83].

Отже, основне завдання викладача під час розвитку вокально-слухових навиків у студентів музично-педагогічних спеціальностей – зробити ці відчуття у них усвідомленими. Вокальний слух розглядається як властивість педагога-музиканта, здатність володіти системою усвідомлених, цілеспрямованих,

взаємопов'язаних розумових і практичних дій, які дозволяють йому успішно виконувати діагностичні, прогностичні та коригувальні функції в процесі вокально-педагогічної діяльності.

Висновки. Таким чином, в основі вокального слуху лежить вокально-слухове сприйняття – сфера актуалізації різнопланових відчуттів, які пов'язані з вокальним подразником. Вокально-слухове сприйняття є процесом формування у свідомості педагога-музиканта суб'єктивного образу вокального звуку. Вокально-слухові навички – це складові частини цілеспрямованих, розумових і практичних вокально-слухових дій з аналізу роботи як власного, так і стороннього співацького апарату, які у процесі формування стають автоматичними.

Список використаних джерел

1. Казачков С.А. От урока к концерту. Режим доступа: <https://hor.by/2010/06/kazachkov-ot-uroka/>.
2. Кочнева И.С., Яковлева А.С. Вокальный словарь. Режим доступа: https://www.studmed.ru/kochneva-i-yakovleva-a-vokalnyy-slovar_211e68243d7.html
3. Морозов В.П. Вокальный слух и голос. М. Л.: Музыка, 1965. 88 с.
4. Морозов В.П. Эмоциональный слух: экспериментально-психологические исследования // Психологический журнал. 2013, Т. 34, № 1. С. 45–62.
5. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. Режим доступа: file:///C:/Users/A/Downloads/psych_musical_abilities.pdf
6. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2011. 640 с.